

مملک عثمانیہ دہ سنہ لکھ (۶۵) ،
آلتی آلتی (۳۵) غروشدہ .
مملک اجنئیہ دہ سنہ لکھ (۸۰) ،
آلتی آلتی (۴۵) غروشدہ .

ارارہ خانہ

باب عالی جادہ سندیہ دائرہ مخصوصہ

اخطاوات

ابونہ بدلی پشیندر

مسلكه موافق آثار مع الممنونيه
قبول اولنور . درج ايدلمه ين
پازيلر اعاده اولونماز .

البرهان

١٣٠٠

دینی ، فلسفی ، علمی ، ادبی ہفتہ لک مجموعہ اسلامیہ در .

النبعون اهدكم سبيل الرشاد

صاحب و مدیر مسئول
اشرف اریب

والله يهدي من يشاء الى صراط مستقيم

جلد ۱۸

۲۲ ایلول ۱۳۳۲

نخستین

۸ ذی الحجه ۱۳۳۴

۳۵۷۲۷۷

عالم اسلام

خسته لقلری و چاره لری

مدنیتک روحی براقه رق یالکز ظواهرنده غریبیلیری تقلید بایه سی:

اقوام اسلامیه نك شوصوك دوره جاهلیتلرنده ، نه سفلی درك لره
دوشمش اوله قلی بوتون جهانك معلومیدر . رسول محترم « صاعم »
افندیمن حضر تلینك بعثلرندن اولده بواتلرك بر جاهلیت اولی
دوره لری واردی که اوزمان فترتده قانلر دو کولور ، حراملر مباح
طانیلر ، هر قبیله ده منفور بر عصیبتك روحی اجرای حکم ایدر ،
ناسك بوتون طبقاتی مدهش بر جهلك پنجه سی آلتده قیورانیر
طوروردی . عینی دوره جاهلیت عصرلردن بری آفاقزه چو کدرک
اسلامك شعاری ، احکامی معطل قالدی . دین مبینك میدانه کتیردیکی
او معظم مدینتک ؛ او ، شرقلری ، غربلری احاطه ایدن ، کسرالزه ،
قیصرلره ، باش اکدیرن مدهش سلطنتك بوتون مائری زیر فیشقیران
فتنه طوفانلری ایچنده قانیوب کتیدی .

بز بوراده اوقوجه ماکی تملارندن صارصان ، اوبوزلرجه میلیون
مسلمانی شیرازمسی قویمش بر کتابک پریشان بحیفه لری حالته کتیره رک
اوتدن بری پوصوده فرصت کوزددن غربلی اقوامه بونلری اسارت
آلته آلمهی ، سریر سلطنتلرینی دویرمهی ، طور اقلرینه ، مملکتلرینه
وارث اولمهی تسهیل ایدن استنبابی آراشدیرمحق دکلز . بز بوراده
اوجهالت مذهسه نک نتایجندن یالکز برینی سویله مک ایسته بورزکه ،
اوده : هیچ دوشونمکسزین ، طاشینمکسزین باشقلرینی تقلیده اوزنمک
عاقی در .

بدیهیات اجتماعیہ دندردکہ: مغلوب اولان امتلر، غالب اولان ملتاری،
دائما ، بوتون شئون واطوارنده تقلیدہ متمایل بولئورلر . زیرا مغلوب
غالبک اسباب غالبیتی دوشونمکدن اصلا فارغ اوناز . روح انساننک

افطارات
رساله مزدن آلدیغی کوسترماک
شرطیله بیتون یازیلر هر هانکی بر
غزته طرفندن اقتباس اولونه بیلیر.
مکتوبرلرک، امضالری واضح
واو قوناقلی اولسی و ابونه صره
نومرو سنی محتوی بولنسی لازمدر.
مالک اجیهه ایچون آبونه اولانلرک
آدرس لرینک فرانسجه ده یازلسی
رجا اولنور .
پاره کوندردلیکی زمان نهیه دائر
اولدیفتک واضحاً بیلدی رلسی رجا
اولنور .

ایسه غلبه و رجحانه قارشی طبیعی بر میلی اولدیزی ایچون غالبک تفوقی
تأمین ایدن غایته وصول حرصیله مطلوب دائماً غالبه بکزد مک و اونی
تمایزینه مدار اولان اخلاقده ، اوصاف و شیئون اجتماعیده تقلید
الملک استر .

بوحال ، یوقاروده سوبیلدیکنز وجهله ، اطرادینی محافظه ایدن قوانین اجتماعیه دندر . نته کیم وقینه روما دولت معظمه سنک سلطنتی اولاییلدیکنه توسع ایدرک اوروپا، آسیا، آفریقا قطعه لرنده کی مملکتلردن بر چوغی استیلاسی آلتنه کیرنجه ؛ بومملکتلردن هربری رومالیرک علومنه ، فنوننه ، قوانیننه ، مراسم حکومتیه ، دیننه ، طرز معیشتنه ، امور داخلیه سی ایچون وضع ایتمش اولدینی نظامات مدنییه سنه ، الحاصل مبانئ و معابد کی آثار معماریه سنه دائر نه سی وارسه جمله سی اقتباسه باشلادی . ناصیل که مصرده ، آناتولیده ، سوریهدده ، شمالی آفریقاده ، یونانستانده ، ایتالیا دده فرانسه دده ، اسپانیاده ، پورتگیزده ، انگلترده دده و دیگر مستولی اولدقلری یرلرده اجرا ایدیلن وایدیلدیکنه اولان خفیات بوسوزیمیزی تأیید ایتمکده در . صوآرا عربلر ظهور ایله قیصرک ، کسراک ممالکینه وارث اوله رق هر ایکی طرفندنده اقتباسه باشلادیلر ؛ تاریخلرده « عرب مدنی » نامیله یاد اولونان بر مدنیت مستقلا بداع ایدنجه قدر طور مایوب چالیشدیلر . اردولری نزد کیتدیسه مدنیتری ده آرقه لرندن کیتدی ؛ نزمیه قونوب چادر قوردی ، سنجاق دیکدیسه مدنیتری ده برابر قوندی . بوصورتله فتح واستیلا ایتمش اولدقلاری بوتور ممالکتلر بر برینه بکزمه یه باشلادی . بر حالده که : بوقدر داغنیق ، بوقدر واسع مملکتلرده طولاشان سیاح ؛ اکر بعض دیار خاص اولان بعض عادات و اطوارک وجودی ضروری ارماسه ؛ متبوع اقیملر ، مختلف امتلر آرمسندده سیاحت ایتمکده اولدیغنی فرقه وارد ماردی ، نیله بیلیر . نه حاجت ؛ اومملکتلرک پک چوغی اقوام غریبه ممالکی ضرر سنه کیرمش وعربلرک اجرای حکم ایتدیکی دورلر اوزاق برماضیده قالمش اولسنه رغماً بنالرنده ، معبدلرنده ، علملرنده ، نظامات و شئون اجتماعیه لرنک حه غنده حالا اومشاست

کندی کوستر مکده در. بوسویدلکرمزی رأی الامین کورمک ایسته ییبار. شمالی آفریقایی، آسیایی، هندستانک ایچریلری و اطرافنی طولاشسونلر. جهان سیاستده مسلمانلرک سوزی یکانه سوز، حکمی یکانه حکم اولدینی دورلده آوروپالیرک شرقی تقلید یوزندن ایستدکاری استفاده نکرده سی آکلامق ایسترسه ک تاریحک ضبط ایتش اولدینی حادثه لردن قارئلرمز. یالکیز شونی سرد ایتمه من کافیسدر : غرب، عربلرک اندلسه استیلالریله اهل صلیب محارباتنه قدر مدھش بر جاهلیت، یامان بر انحطاط ایچنده ایدی. صوکره آوروپالیر قرطبه، غرناطه، اشبلیه کبی مرکز لرده کی عرب مدرسه لرینه کیرمک. هر نوع علوم و فنونی اقتباسه و بوخصوصده یاواش یاواش عربلری تقلیده باشلادیلر. شوقدر وارکه بونلر بوتون اقتباس ایستدکاری شیرله کتدی ملت لرینه خاص اولان شکلی، رنگی و یرمک لزومنی هیچ اونوتمادیلر. حتی عرب مدرسه لرنده او قودقلری کتابلرله معلم لردن دیکله دکاری تقریرلرکاملأ عربی ایکن مملکت لرینه دوز دوز، بوزلری عبرانی، یاخود لاتین لسانلریله یازمه یه باشلادیلر. بونلر اهل صلیب محارباتی انساننده کچن زمانلرده ده ب عینی مسلکی طوتمش لردی. اوت، اونلر بو محاربه لرده عالم اسلامک شونی، عاداتی، اطواری، نظامات عسکریه سی، اسلحه سی، فنون حربیه سی، علوم متنوعه سی حقیقده معلومات کامله ایدندکن صکره مسلمان قیاجندن قفاسنی قور تاره بیلمش اولانلری، دیار اسلامده کوردکاری نظامات مدنیه، فنون عسکریه و علوم نافعه یه دائر مملکت لرینه پک چوق شیرلر کوتورمش لردی. فرانسه وایتالیا مورخلری بوخصوصده او قدر چوق معلومات ویرمش لردرکه مطالعه ایدنلر ایچون سوزلرمزی تأییده اصلا حاجت یوقدر.

شوراجقده بوفذلکه تاریخیه یی سرد ایتمکدن مقصد من مثال اوله رق ایراد ایستدیکمز ملت لک اوزمانکی حالی، زمان دیدیکمز چنبر انقلابک سوفیه کاه یوکسکلرده، کاه آچاقلرده کورونن بوکونکی مسلمانلرک حالتدن باشقه بر شی اولدینی بیلیرمکدن عبارتدر. یالکیز، بو خلاصه تاریخیه دن آینه حق عبرت شودرکه: دمیکی ملت لردن مغلوب دوشار قوانین اجتماعیه نکر احکامنه منقاد اوله رق دیکر اقوام غالبه یی تقلید ضرورتندن آزاده قالمامله برابر هیچ بر زمان کندی مزایای ملیه لرینی، کندی خصائص عنصریه لرینی اونوتمازلردی. اوت، بوضعیف ابرامک هیچ بری بویوک ملت لری یالکیز قیافتلرنده، شکللرنده، ظواهر عظمتلرنده تقلید ایدرک اونلرک مدینت لرینک روحنی بر طرفه براقیر، تفوقلرندکی سرتی کوزتمز، اسباب قوتلرینی، وسائل رجحانلرینی آله یی اهل ایدر دکلدی. بالعکس مثلاً انکلیزه باقنجه کوریوورزک: رومالیرک علومنی، معارفنی، صنایعنی، فنون حربیه سی،

عربلرده بو طرزده حرکت ایتشدی. اوت، بوماتده فتوحات اسلامیه نکر عقبنده - کیرک مدینتک، کیرک مدینتک لوزمندن اولان فنونک، معارفک هنوز مبتدیی اولمسنه رغماً - اقتباس ایلدیکی هر شیئی عربلشدیرمشدی. بر حاله ک: تک بر عصر ظرفنده طوغرودن طوغرویه کندیسنه نسبت اولونان، طوغرودن طوغرویه کندی اسمیه آکیلان بر مدینته صاحب اولمشدی.

دینندن بری سوبلیدی کمز سوزلر اوزرینه امینم که قارئلرمز بوکون افریقا و آسیا قطعه لرینک بعض دیارنده کی اقوام اسلامیه یی کیرمکده، حتی بتیرمکده اولان بویکی مرض اجتماعینک ماهیتی آکلامق ایچون تهالک کوسترمجکلردر.

مسلمانلرک بوضوک دوره جاهلیتده اوغرامش اولدقلری مصائب ایلک دوره جاهلیت لردن کی فلاکتلردن ده مدھش اولدینی یوقاروده سوبلشده ک. اسلامک سوء طالعندن اوله رق اقوام اسلامیه نکر کیرمش اولدینی بویکی طور ونشات اولیه بر زمانه تصادف ایتدی که غریبلرک کوزلری آلابیلدیکنه آچیلمش، اقوام غریبه دن بر جوغنی شرقه و باخصوص بلاد اسلامیه یه استیلا ایچون قفالرینی قالدیرمشدی.

اون طقوزنجی عصر نابولیونک مصره هجوملریله باشلادی. بونی متعاقب ایکیده برده تقسیم مذاکره لری، مقاسمه قونفرملری انعقاد ایدرک مسلمانلرک و دیکر اقوام شرقیه نکر باشنه نکبتلر، خسارلار و شانیر اولدی. واقعا شرقک غریبدن قویان هجوملره معروض اولسی نابولیون زمانندن ده اول باشلامشیدی. لکن هیچ شبهه یوقدرکه استعمارک، اسارت آلتنه آلتنه ک بو طرز منتظمی کیرک دیار اسلامیه ده، کیرک اقالیم شرقیه ده آنجق اون طقوزنجی عصرده کوکشمشدر.

غریبدن قویوب دیار اسلامه صالدران مهاجرلر عسکرلرینی، دونامالری کوندردرک بر بری آرقه سندن هجوملر ایدر طورورکن اودیبارک اهلایسی غفلت ایچنده، جهالت ایچنده، نهیه او عرادقلرینی، زمرلندن یا قالدقلرینی بیلمز بر حاله ایدیلر.

یوقاروده سوبلیدی کمز کبی مادام که مغلوب ایچون کندیسنه غالب کان ملت لره بکزمه مک چاره لرینی آراشدیرمق ضروری در؛ مادام که اقوام ضعیفه نکر قوی اولان عناصره مقلد اولملری، هر خصوصده اولره اقتدا ایللری قطعی در؛ او حاله، نابولیونک غلبه سیله نهایتلن

و کالائندہ دکل ، بالعکس کندیلری مسجور ایدن رذائلندہ ، مفاسد اخلاقندہ بکزمہ یہ جالبشیدیلر .

اوت ، خصوصیلہ فرانسه اختلال کیرندن صوگرا ، اقوام شرقیہ دن جوخی ، فرانسلرلہ عائد ہر شئیہ قارشئ جیلعینجہ سنہ بر اہماک گوسریدیلر . بوتون حرکتلرندہ ، سکولرلرندہ ، بوتون عادتلرندہ ، طرز معیشتلرندہ فرانسلرلر تقلیدہ باشلادیلر .

بناء علیہ یو فرانسلر خصائصی شرقیلرک آرتیق فرانسلرلہ دو کولمسی و فرانسلر دن قوغولان جزویلرکدہ اسلام و شرق دیارینہ داعیلہ سی شہیل ایتدی .

فرانسلر لسانی شرقیہ اولیلہ برانتشار ایتدی کہ آرقہ سندن فرانسه علوم و ادبیاتی دہ آلییلدیکنہ یو دیارده رواج بولدی . بر حالہ کہ : بالعموم شرقیلرلہ بالتحصیل مسلمانلرک فرانسه تاریخہ ، فرانسه ادبیاتہ ، فرانسه انقلاباتہ ، فرانسه مذہب سیاسیہ و اخلاقیہ سنہ دائر اولان معلوماتلرینہ نسبتلہ کندی ماضیلرینہ ، کندی مملکتلرینک تاریخہ ، یا خود کندی مذہب دینیہ لرینہ عائد وقوفلری بیکدہ بر درجہ سی بیلہ بولہ مار .

یو زوالیلر فرانسه مدنیتک ظواہرینہ قایلیدیلر ؛ قیللرندہ فرانسه ایلہ فرانسلہ عائد ہر شئیہ قارشئ بویوک بر اہماک ، سوغز برعشق اویاندی . فرانسلہ ، خصوصیلہ پارسی ایکیدہ بردہ زیارتلری ایسہ بوسودائی بوسوتون آرتیردی . زیرا اورادہ ہر درلو آرزولری یاتیشدیریورلر ؛ ایستدکاری مفاسدی الہ کیرہ بیلورلردی .

اوت ، شرقیلر فرانسه ایلہ کندی مملکتلری آرمسندہ مکیک طوقومہ یہ ، یازلری فرانسلہ صیفہ لرندہ کیرمہ یہ الیشیدیلر . مصر ، تونس ، جزائر ، سوریه کی قطعہ لرند فوج فوج انسانلر بیریکدیرمش اولدقلری زوتلری ، اجدادلرند توارث ایستدکاری مکارم اخلاقلری فرانسلہ ک پرا خانہ لرندہ ، فار خانہ لرندہ ، عموجانہ لرندہ یدیلر ، بتیریدیلر .

باری یو مملکتلرہ طاشینان بیچارہ لر ارتکابندن چکنمککاری بوقدر سنائہ مقابل بر آردہ حسنائہ میل ایتسہ لرندہ رذائلی تقلد ایستدکاری مملکتلرک فضائلی ، کالائی دہ المیہ اوزسہ لرندی اولیلہ ، مرقی ملتلرک ترقلیرندہ بر طاقیم اسرار ، بر طاقیم خفایا واردکرہ کندیلرندن دون بولونان امتلر ایچون اوللری ارشدیرمق و اوملتلرہ بوجہتلرہ بکزمہ یہ جالبشقی احباب ایدر . لکن فرانسلہ حکومتیلہ مستعمرہ حی دیگر استلاف دولتلری ، هدفلری اولان مقصد استعمار ایجابی اولهرق ، کندی تفوق و رجحانلرندہ کی استراری حسن ایتدیرمزلر ؛ بالعکس ، استیللاری آلتہ المیہ ، خریتلری استقلاللری غضب ایتمک ایستدکاری اقوامک نظرلرندن صوگ درجہ دہ مکتوم طوتارلر . اونک ایچون شرقیلر و بالخاصہ مسلمانلرہ یوقارودہ یویلدیکمز وجہلہ ، فرانسلہ مدنیت فاجرہ سنک ظواہرینہ باییلوت

برجوق محاربه لرند ، فرانسه اختلال کیرندن ، انکلز دونامالرینک ابوقیر و ترافالغار وقایعندہ کی غالیبتدن ، کذلک ۷۰-۷۱ محاربه سنندہ آلمانلرک فرانسلرہ رجحانندن صوگرا شرقیلرک غربیلری مقتدا طانیلری شایان تعجب گورولہ مز .

یو صایدیمز وقایع عظیمہ دنیانک ہر طرفندہ احوال اجتماعیہ وشئون سیاسیہ جہ بویوک بویوک انقلابلر طوغوردی کی ، اقوام شرقیہ دن جوغنگ ہلا کئی دہ تعجیل ایتدی . زیرا بوجادہلری متعاقب اوروپالیرک ، بالخصوص استلاف حکومتلرینک شرقہ و ممالک اسلامیہ ہجوملری توالی بہ باشلادی . ممالک اسلامیہ ایسہ اوصیرہ لرندہ یاداخلی قیاملرلہ ، داخلی محاربه لرلہ اوغراشیوردی ؛ یا خود زمانہ ادارہ سی ظالم ، استراز حکومتدن بی خبرامرانک و حالا بعض طرفلرہ گورولدیکی وجہلہ رعایاسنہ قارشئ مسابد ، مملکتلری ، سلطنتلری ہوسنات شخصیلری اوغورندہ فدایہ آمادہ برطاقم ملوکک الندہ ایتدی .

استلاف حکومتلرینک مسلمانلرہ و دیگر شرقی اقوامہ قارشئ بوجوملری اولیلہ برزمانہ تصادف ایتدی کہ بریکلر ارتکاب ایستدکاری خطا و جانیلرلہ اوزرلرینہ جوکن جہالت و ضلالتلر یوزندن انقلاب جنبرینک آلتہ دوشمشلردی .

زمان دیدیکمز او جنبر انقلاب بوشرقی امتلری آلتہ آلہرق تعالیدن منع ایتدیکی ایچون ، بیچارہ لر سورومکدہ اولدقلری سفالت حضیضندن باشلری یوقاریہ طوغرو قالدیرہرق ، عینی جنبرک گوکارہ بیقاردی مملتہ ، او ، کندیلرینہ یک یو کسکاردن باقانہ ترقی ملتہ قارشئ ایچلری چکمہ یہ باشلادیلر .

زمان دیدیکمز جنبر انقلاب کندی نقیصہ لرینک ، کندی غفلتلرینک و یردیکی آغیرلقہ بردرلو پروازہ بحال بولہ میان بوامتلری ازوب بتیردیکہ اونلردہ سمیت رأسلرندہ کی متعالی ملتلرک تحلی ایستدکاری مزایایہ ، انصاف ایستدکاری تکاملاتہ مفتون اولمندن باشقہ برشی یاپہ مدیلر . شو قدر وارکہ آردہ کی مسافہ نک دہشتی رقیلرینک ترقلیرندہ کی استراری ، غلبہ و تھوقلرندہ کی اساسلری ادراشایدہ بیلملرینہ مانع اولدیی ایچون بالکمز کوردکاری آثار و خصائصہ بافقہ قناعت ایتدیلر و بوتون او تفوق و اعتلانک سبی بوظواہرند عبارتندہ : ظلمندہ ، بولوتدیلر ، قزک بدو ، حالندہ کی جمالی ، یا خود شہلال دورہ سنندہ کی لطافتی گورن جاہل بر بدوی بالکمز اوجالہ ، یا خود اولطاقمہ مفتون اولهرق نہ قرک آلدینی اطوارک حقیقیہ تحلی ایتدیکی (شکالک منشائی ، ندہ انوارینی ہانکی منبعدن اقتباس ایلدیکی ناصیل بیلہ ناسلہ ؛ شرقیلرندہ غربیلرہ قارشئ عینی وضعیتندہ قالہرق بریکلرک ترقلیرندہ کی اسباب طبیعیہ و عوامل حقیقیہ دن غفلتہ بالکمز ظواہرینی تماشانیہ قویولدیلر . غربیلرند شرقی اقوامک نظر حیرتہ لک زیادہ چاربان ملت ، بالخاصہ شمالی افریقا ایلہ غربی آسیادہ ، فرانسلر اولدینی ایچون طبیعی اوکا بکزمہ یہ ؛ لکن حائر اولدینی فضائل

قائد قلمی حالده، جنبر انقلابك الشافل دركسندہ اولدقلری ایچون، بو مترقی امتلك سعادتی، تفوقی كافل اولان اسراری آكلایه حق حالده دكلدیار .

اوروپایی کزن شرقایلدن بر چوغنك یازمش اولدقلری آناری تدقیق ایدنلر بو محررلك او دیار حقسندہ کی تتبععلرینی، مطالععلرینی فاحش فاحش خطالره مالامال کورمك دهشت ایچنده قالیرلر . هله بو مملکتلرده یاشادقلرینی، تحصیل علمیلرینی اوراده اكال ایتدکلیرینی ادعا ایدنلرله برلشنجه انسان دهازیاده حیرته دوشر . زیرا بوضو کرا کینر شرقك، عالم اسلامك امراض اجتماعیه سنی صایوب دوکرکن کرک فرانسه نك، کرک دیگر غرب مملکتلرینك اسباب سعادتن اولق اوزره قادینلرک سربستیسنی، ربانك، عشرتك، بالورک، تیاترولرک عمومه آچیق اولدیغنی کمال مقتونیتله آکلاتیرده او دیاره خاص اولان نظامات اقتصادیه یی، بویوک بویوک دستکاهلری، زراعت سندیقعلرینی، تعاون مالی شرکتلرینی نادرأ موضوع بحث ایدر . هله اوروپایی کورنلر ایچنده اوروپاییلری ولو بر جهتن اولسون تنقید ایدنه، یاخود کندی وطنك ولو برای طرفی کوره بیله نه اندر اوله رق تصادف ایدرسکیز . بالعکس بویله لری سنه لرجه اوروپاده بولونه رق مملکتلرینه دو تنجه کندی وطنلرینی، کندی قوملرینی، کندی عادتلرینی، کندی اخلاقلرینی، الحاصل بونون شئونلرینی، بربری اوزرینه ییغیلیمش ظلمات کشفه شکنده کورورلر . و بوموحش قراکقلرک آره سندن خیره دلالت ایدمک تک بر لمعنك پارلادیغنی بیله حس ایدمزلر . اصل بلانك بویوکي : کندی مملکتلرلندن قوغولان جزویت اردولرینک بزم ایچیمزده تأسیس ایتدکلی مکتبلر قیزلره، ارککلره قاپیلرینی آچش و بومؤسسسلره بر طرفدن فرانسه حکومتی پاره ایله معاونت ایتدیکی کبی دیگر طرفندن امرای مسلمین مادی، معنوی هر درلو مظاهرتده بولونمشدر . مصرک اسبق خدیوی اسماعیل پاشا طرفندن جزویت و فرهلره معاونت خصوصنده ایدیلان فداکارلقلر مدعایزنی تأییدیه کافیدر . اوت، اسماعیل پاشا بونلره اوقدر اراضی ویردی، اوقدر تخصیصات باغلادی، اوقدر النفاتلرده، احسانلرده بولوندی که آچدقلری مکتبلر ارککلره، قیزلره آغزینه قدر طولدی . مصریلر هر طرفدن بومؤسسسلره آقین ایتمیه باشلادی . نه حاجت ! يك یاقین بر زمانده کندی کوزلرمزله گورمشیدک که : مصرلی فخری پاشا مملکتک معارف ناظری ایکن اوغللرینی فرانسه مکتبلرینه ویرمشدی .

شوسوزلری سولیکدن مقصدمن بو بویوکي فرانسه مؤسسسلرینک مملکته ایاث ایتدیکی ضررلری صایمق دکلدر . زیرا بو موضوعک یری باشقه بر مقاله اولق ایجاب ایدر . بزم بواسططرادی آچقدن مرادمن آنحق شونی سولیکدن عبارتدرکه : بزم مسلمانلر ساده مدنیتک نظر فریب اولان سطحی ظواهرینه قاییله رق او مدنیتک اهلی اولان

غریبایلره یالکیز اوظواهرده بکیزه مکله اکتفا ایتدک . اوملتلرک رذائله آلایلدیکنه طالدیغمز حالده کلاتندن نصیب آماق جهتی اصلا دوشومدک .

واقعا ایچمزدن اقوام اسلامیه نك یوکسلمسنی، صلاح کسب ایتمسنی حقیقی بر میل ایله ایستین بعض ارباب حیت بومیلک سائقه سیله قالدیلر، اومتقی ملتلك مدنیتلرینه اساس اولان، عظمتلرینک ارکائی تمکیم ایدن پروغراملری کتیرتدیلر . لیکن بوملتلرک اسرار فوز وفلاحی کندیلرینه مستور اولدیغنی ایچون امتلك سعادتی، ترقیسی کیفیتک پروغراملره دکل، پروغراملرک تطبیقنه وابسته اولدیغنی بر درلو ادراک ایدممدیلر . کذلک بر ملتک مدنیتی، بر مملکتک سلامتتی تأمین ایدن اساسلرک دیگر ملتلك بالعکس محوینه سبب اوله بیله جکینی آکلایه مدیلر . اوت، هر قومک کندیته مخصوص اخلاقی، مزایای، عادات و اطواری اولسی ضروری بولوندیغنی ایچون برامتک احتیاجاته مطابقی کان، احوال خصوصیه سنه توافقی ایدن شی دیگر امتلك مصالحنه طبان طبان ضد کایر ؛ اونلرک قومیتلرینی و قومیتلرینه خاص اولان سجایای میزمه لرینی محو ایدر . بوسیدن بزم ایچون مثلاً قالقوبده فرانسه دن، انگلتره دن معارف پروغراملری کتیرتدک اونلری لسانزه ترجمه ایله اکتفا ایتک و وطنمزه ک حالی، خصوصیاتتی دوشونمزه اوکا کوره تمذیلات اجرا ایتمکسزین تمامی تمامه مکتبلرمنزه تطبیقه قالدیشمق هیچ بر زمان معقول بر تقلید اوله ماز . فرانسه، یاخود نکلیز پروغراملرینک بزده بر مصرلی، یاخود بر عرب، یاخود بر تورک یتدیرمسی محالدر . زیرا بو پروغراملری وضع ایدنلر صرف کندی مملکتلرینک احوالی، کندی ملتلرینک احتیاجات و شونی دوشونمشادر .

مثال اوله رق اوروپاده کی قیزلره بر ایکی لسان اوکره دیلسی لزومک بو پروغراملرده مندرج اولدیغنی سوبیله یلم . اوت، مثلاً انگلیز قیزی انگلیزجه دن ماعدا فرانسه زجه یی اوکره نه جک، آلمان قیزی ده آنا لساندن باشقه انگلیزجه یی، یاخود فرانسه زجه یی تحصیل ایدمک .

شیمدی بو پروغرامی تدقیق ایدن آدم نه دیه جک ؟ شبهه یوقدرکه غریبایلر بویله بر پروغرام وجوده کتیررکن نه هوسلرینه، یاخود کیفلرینه اتباع ایدرک عبث بر ایش کورمشار، نه ده قیزلرک وقتی بیوده یر هدر ایتک ایسته مشلردر . البته، کندی ملتلرینه خاص اولان شئون اجتماعیه الحاسیه بوکا لزوم کورمشلردر . زیرا اونلر قیز مسئله سنده بزم مسلمانلره مخالفدرلر . اوراده کی قیزلر صنایع ایله، امور خارجیه ایله، باخصوص کتسابت ایدلریله مشغول اولورلر . حبات اجتماعیه لری ایسه بزم تعقیب ایتدیکنم حیاته مخالفدر . اوراده کی قادینلر بزمکیلر کی مستور اولدقلری ایچون صباح، آقشام محافله، مجالسده دائماً بیانیخیرله اختلاطمه بولونورلر . ایسته دکلی کی دولاشیرلر .

ایچون اولسان اوزرینه مدون بولونان آثار نافعہی ، مثلاً حفظ صحفہ ، اخلاقہ ، ادارہ یتیمہ و سبائر مهم شعبہ لرہ عائد کتابلری اوقویوب آکلاہ حق قدر ملکہ لازمدر . حال بوکہ فرانسر ، یاخود انکلیر ، یاخود آلمان لسانلری ہلکز اوستون کور بللہ مش اولان برقیز ایچون بولسانلرہ کی دقایق ، اسرار ی احاطہ ایدہ بیلیمک نہ مشکل برمسئلہ در ! بز مصرده اولسون ، ساز بلاد اسلامیہ اولسون ، مسلمان قیزلرینک اوروپا لسانلریلہ مشغول اولملرندن حصولہ کان نتیجہ لری آراشدیردیغمز زمان بوزوالیلرک کیجہ کوندوز مخیل عشق وسودا ماجرالریلہ دولو حکایہ لر (رومان) اوقومہ یہ انہما کندن باشقہ بر استفادہ لری کورہ مدک . ایشہ بونلرک منہای تحصیللری بو اولہ یفی کبی اک زیادہ خوشلاندرلری دہ یئہ بوندن عبارت .

بومثالی سرد ایتیمکدن مقصدمز ، ملتارک ناصیل اولوب دہ اسباب ونتایج حقندہ اعمال فکر ایتیمکسزین باشقہ لری تقلیدہ قالدیشدقلری کوسترمکدر . شاید شوصوک ایکی سنہ ظرفندہ عالم اسلامدہ ، خصوصیلہ تورکستان ، سیریا وممالک محروسہ شاہانہ دہ ظہورہ کان انتہای کورمہ مش اولایدق یأسمز صوک درجہ یہ کلہ جکدی . اوت ، بورالردہ کی مسلمانلر شرکتر ، اقتصادی مؤسسہ لر وجودہ کتیرمک ایچون اوغراشیورلر و علمی ، اجتماعی شئونلرینک اصلاحی ایچون اللرندن کلدیکی قدر چالیشیورلر . بونکلہ برابر بز بونلری دہ دیگر ملتارک آرقہ سندن کور کورینہ کیتیمکدن و اوملتارک وضع ایتدکاری پروغراملری ، قانونلری عیناً اقتباس ایلکدن ، یاخود اونلردہ کی مؤسساتک عینی وجودہ کتیرمکدن تحذیر ایدرز . زیرا تقلیدک بودرلوسی مقلد اولان ملتارک محوینی استلزام ایدر .

عبدالعزیز چاوش

مترجمی : محمد عاکف

بکشدکاریلہ معاشرتمدہ بولونورلر . آرزو ایتدکاری کندیلرینہ دوست وزوج انتخاب ایدرلر . بناء علیہ بوامتار طرز حیاتلری ایجابی قیزلرینہ اجنبی لسانلرین بری اوکرمہ یہ مجبوردرلر . او حالہ غریبہ کی قیزلرک بویلہ بر لسان اوکرمہ لری نہ زمانلرینک بیہودہ ضیاعی ، نہ دہ کندیلرینک عیشہ اشتعالی موجب اولہ ماز . بونکلہ برابر آلمانیا کی آوستریا کی بویوک مملکتلردہ کی قیزلردن چوغنی کوریورز کہ تعلیم ابتدائیلری اکیال ایتدکجہ کندی آنا لسانلرندن باشقہ بر لسان اوکرمہ یہ قالدیشما یورلر .

شو سرد ایتدیکمز مطالعاتی کوردکدن صوکر مسلمان قیزیلہ اوروپالی برقیزی مقایسہ ایدیکزدہ باقالم نہ فکر حاصل ایدم جکسکمز ؟
۱ — مسلمان قیزی شریعت اسلامیہ مقتضاسی اولہ رق ولیلرینک ضمانی وحمایہ سی آلتندہ بولونور . قوجہ یہ وارنجہ یہ قدر ولیلری طرفندن اتفاق ایدیللری شرعاً مجبوریدر ، کہ بو بابدہ کی تفصیلات کتب شرعیہ دہ مصرحدر .

۲ — مسلمان قیزی محرملرندن باشقہ سیلہ اختلاط ایدہ مز ؛ بناء علیہ اوروپالی قیزک اثبات وجود ایدہ بیلہ جکی محافلہ ، مجالسدہ بولونہ ماز .

۳ — مسلمان قیزی شرعاً مسلمانندن باشقہ سنہ وارہ ماز .

پک اعلا ! برمسلمان قیزی عرب لسانلری اوکرمہ نمکدن نہ کبی فائدہ تأمین ایدہ بیلیر ؟ خصوصیلہ عمرینک معارف ابتدائیه تحصیلہ حصری لازم کان ایلک سنہ لرندہ بویلہ اجنبی لسانلری اوکرمہ یہ قالدیشمی عجبا حکمتہ ، مصالحتہ موافق میدر ؟ دینلہ جک کہ : لسان تحصیل فائدہ دن خالی اولہ ماز : اوت ، بو خصوصدہ بزہ قطعاً مناقشہ ایدہ جک دکاز . لکن بر اجنبی لسانندن استفادہ ایدہ بیلیمک

مکہ امیر سابق باغی حسین

« العالم الاسلامی » رفیق محترمزدن ترجمہ اولمشدر :

ایستہ دی . بوتون جماعت اسلامیہ شونقطہ دہ متفقدرکہ : شاید قرآن حکیمک هنوز نازل اولیان آیات جلیلہ سی قالمش اولایدی ، کتاب الہک اوقسمی ، بو آدم حقندہ ، کرک ابو جہل ، کرک دیگر فاجر زندیقارہ عائد اولقی اوزرہ وارد اولان لغتارک دہا شدتیلری احتوا ایدردی .

مسلمانلرک غوام قسمی حسینک بوحرکتہ قارشى حیرتارہ دوشدیلر . حال بوکہ شمدی یہ قدر ارتکابندن چکینمیدیکی فضاحتلری تعقیب ایتسہ ییدیلر ؛ کذلک ایشک ایچ یوزی ، کندیسنک ماہیت حقیقیہ سنی بیلسہ ییدیلر ، بو آدمدن بویلہ برحرکت ظہورندہ ہیچ دہ استغراب ایدیلہ جک برجهت اولمدیغنی آکلارلردی . بز حد ذاتندہ بک آحیقلى اولان شوفرستی وسیلہ اتخاذ ایدرک بو مخلوقک فالقاریلہ

امیر المؤمنین ، خلیفہ رسول امین سلطان محمد خان خامس افندیز حضر تری دیار اسلامی اسارتدن قورتارمق ، کلہ دینی اعلا ایلک مقصد معظمیلہ جہاد مقدسی اعلان ایتدی . تام بوصیردہ یکرمنجی عصرک ابو جہلی بولونان وخاندان نبوتہ انتسابندن باشقہ ہیچ برمزى کورولہ مہین مکہ امیری حسین دہ نفس امارہ سنہ ، تمایلات سفلیہ سنہ ، طویع بیلمہین احتراصاتہ ، اللہ قورقوسندن ، ایماندن ہیچ نصیبی اولمایوب صاری آلتونلرک طینتندن باشقہ برصد ایلہ جذبہ یہ کلہین وجدان سافلہ تبعیتلہ بروقت ابو جہلک مسلمانلرہ قارشى طاقتیدی طورى آلدی ؛ دین دشمنلریلہ برلشہرک انکلیر سیاستک خدمتکاری کسیددی ؛ دیار اسلامی اضمحللہ سوروکلہ مک ، اسلامک وبوتون مسلمانلرک صوک ملتجاسی اولان دولت عثمانیہ یی انقراضہ محکوم ایتک